

Velja po pošti:
Za celo leto naprej . . . K 20.—
za pol leta 13.—
za četrt 6-50
za en mesec 2-20
za Nemčijo celoletno . . . 29.—
za ostalo inozemstvo . . . 35.—

V upravnistvu:
Za celo leto naprej . . . K 22-40
za pol leta 11-20
za četrt 5-60
za en mesec 1-90
Za pošiljanje na dom 20 v. na mesec. — Posamezne številke 10 v.

SLOVENE C

Inserati:
Enostolpna pettivrsta (72 mm):
za enkrat po 15 v
za dvakrat 13 v
za trikrat 10 v
za več kot trikrat . . . 9 v

V reklamnih noticah stane enostolpna garmondvrsta 30 vinarjev. Pri večkratnem objavljenju primeren popust.

Izhaja:
vsak dan, izveniši nedelje in praznike, ob 5. uri popoldne.

Uredništvo je v Kopitarjevih ulicah št. 6/III.
Rekopisi se ne vračajo; nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Uredniškega telefona št. 74.

Političen list za slovenski narod.

Upravištvo je v Kopitarjevih ulicah št. 6.
Sprejema naročnine, inserate in reklamacije. — Upraviškega telefona št. 183.

Današnja številka obsega 4 strani.

Supilo.

Naj nikar nobeden ne misli, da se pridružujemo tistim, ki zdaj marljivo pobirajo kamenje, pa ga mečejo v moža, ki je svojo pomembno političsko vlogo med Jugoslovani pred dunajskim sodiščem tako nepričakovano končal! Majhen je, kdor bi Supilo spričo take usode odrekal sočustvo, hinavsk, kdor porablja to priliko, da zopet blati Jugoslovane, maloumen, kdor se zdaj peča samo z osebno tragiko Supilovega padca, pa prezre globlje činitelje, ki so ga pozročili in nauk, ki ga nam s tem zgodovina zadnjih političkih dogodkov na jugu ponuja. Mi nočemo biti taki, dasi ali pravzaprav ravno zato, ker smo bili odločni nasprotniki Supilove politike že tisti dan, ko se je porodila.

Bodimo pravični! Kaj je prvo in poglavitno, kar ostaja, če slučaj Supilo izluščimo iz vseh osebnosti in pretiranih posploševanj? To ostane, da je protiaustrijska politika na slovenskem jugu dovedena ad absurdum: Supilova usoda bo odslej daleč vidno znamenje v svarilo tistim, ki bi še kdaj hoteli po tej pogubni poti! Avstrijska državna misel je edina misel za Jugoslovane, vsaka druga je nezmisel. Mala Srbija ni in ne more biti središče jugoslovanstva in vloga Piemonta, so ji nadeli pesniki, ideologi, ki ne živijo na tem planetu. Srbi tega niso nikoli mogli pojmiti, čeprav je vsled te njihove blodnje vsa njihova zgodovina ena sama neprekinjena prevara — morebiti se bodo tega zavedli zdaj, ko imajo pred seboj Supila, ko vidijo, kako se je njegova protiaustrijska politika končala smešno, grdo in ponižujoče. Za Hrvate pa je to eno najboljših zdravil, kar so jih mogli dobiti; danes lahko uvidijo tudi političski otroci, da je od vseh strank edinole seljačka stranka v tem oziru ubirala pravo pot in da je največji dobrotnik Hrvaške bil tisti, ki si je upal kljub klevetam vsem njenim politikom vedno in vedno poudarjati, da je protiaustrijska politika nerazsodna, neplodovita, potrata časa in vrh tega škodljiva. Danes je tudi za Hrvate zadnji čas, da uvidijo, kako zastoj tratio svoje moči s svojo državnopravno ideologijo in da jih je prav ta politika tako daleč privedla, da so poštene politiki bili tako naivni in so se dali voditi od do mozga izkvarjenega časopisja! Hrvaška politika — ključ do Balkana — v rokah Supila!

Druga misel, ki jo treba poudarjati, je ta, da ni brez pomena, da je Supilo bil liberal, duša pokretaštva. Liberalizem v Avstriji se je še vedno in pri vsaki priliki vezal za nasprotniki avstrijske misli. Tako dela nemško svobodomiseltvo, tako liberalni Lahi, nič drugače ni mislil Supilo. Ta liberalizem je hotel zvezati Hrvate z Mažari rajši kakor s katoliškimi Slovenci in slovensko Avstrijo, čeprav je ta zveza naravnost nora in je bila v pogubo tako Mažarom kakor tistim Jugoslovonom, ki so spočeli reško resolucijo; supilovstvo in košutovstvo sta danes mrtva za vedno. In pri tej priliki ne bo škodovalo, če se spomnimo tudi slovenskih liberalcev. Prav tako breznačajnost kaže slovenski liberalizem kakor je bila breznačajnost supilovstva, dokaz za to je zveza z Nemci, dokaz njegov kontakt z vsenemškim časopisjem, dokaz za to tudi — zelena brošura. In ni brez pomena, da je naš liberalizem se zavzemal tako za Košuta kakor za Supila in princa Jurja. In če bi bil naš narod zašel v to strujo, bi danes tudi on stal tam, kjer stoji — Supilo . . . Hvala Bogu, da je ravno nasprotno. Prav te dni, ko leži na tleh liberalno supilovstvo, so Slovenci po Slovenski Ljudski Stranki postali odločujoči faktor v Avstriji in so si priborili mesto, iz katerega jih ne izpodmakne več nobeden!

Potem pa se imamo pomeniti z Nemci. Zgražanje njihovih listov je ostudno, ker je hinavsko. Nad čem pa se zgraža velenemška žurnalistika? Nad podkupljivim hrvaškim časopisjem, pravijo, in nad to strahotno korupcijo na jugu. Tako pišejo tisti nemškoliberalni listi, ki sami živijo od dispozijskih fondov in ki denar za svojo propagando dobivajo iz Nemčije, ne da bi jim kdo za to nakopal na glavo veleizdajškega procesa! Velenemška agitacija ali velenemška — ni nobene razlike. Le da je prva bolj grda, ker je bolj otročja. Jugoslovanski narod ne vé o supilovstvu, jugoslovanski narod si žal sploh sam ne dela politike, ker na Hrvaškem sploh ni nobene ljudske politike razun Radičeve. Jugoslovanski narod je dober, velikomaj korumpiran kakor oni, med katerim krožijo marke iz rajha in pastorji iz Prusije, in tudi večina hrvaških politikov je poštena. Naj bi zdaj postala tudi tako političsko razsodna, kot je poštena, pa bo drugače na Hrvaškem! Nemci naj si pa zapomnijo to: da nismo mi zastopniki avstrijske misli samo proti Srbom,

marveč tudi proti šovinističkim Nemcem!

Še nekaj! Tega ne smemo pozabiti, ker je v marsikaterem oziru skoroda najbolj važno. Baron Chlumecky je v procesu odkril, kako se je na jugu vladalo in se najbrže še vlada. Povedal je tudi očeta tega zistema: Kallaya. Nov dokaz, da je vse zlo na jugu od Mažarov, s katerimi se je Supilo bratil. Vladalo se je po Kallayevem receptu tako v Bosni kakor v Hrvaški in v Dalmaciji po rusko; nastavljenih je bilo en legion vladnih »konfidentov«, po domače špicinov. In o tem Kallayu pravijo v Avstriji, da je bil najboljši poznavalec Balkana! Ščuval je Srbe proti Hrvatom in Hrvat proti Srbom, baron Chlumecky je to dovolj jasno povedal za tistega, ki razume. Agenti provokaterji so nadzirali ljudi, podkupovali in vse korumpirali. Na ta način se je vladalo in »zatiralo« tako hrvaško katoliško kakor srbsko gibanje! Zdej pa se prav ti krogi, ki so ta sistem uvedli in ga še vzdržujejo, čudijo, da se je iridenta na jugu tako razpasla! Če bo osrednja vlada saj zdaj spoznala, kako brezumno je vladala Jugoslovane, potem bo proces Friedjung tudi zanjo povod, da stori prvi korak k izboljšanju.

Zadnji nauk pa je: Naša moč je v trdnih pravnih načelih, v poštenosti in odkriti ljudski politiki — na Hrvaškem je še ni. Kadar bo, takrat bomo lahko rekli, da je za Hrvaško ni bilo boljše stvari kakor je bil proces na Dunaju!

Pred državnozborskimi volitvami?

Dunaj, 12. dec. 1909.

Prvo branje začasnega proračuna rešeno.

V soboto je rešila zbornica prvo branje začasnega proračuna in ga odkazala proračunskemu odseku. Seja je bila precej burna. Med Myslivicim govorom je razbijal poslanec Starck, ker je hud na zborničnega arhivarja Kupko. Socialni demokrati so klicali Starcku: »Pustite ga, ker je pijan!« Myslivec je nasvetoval, naj jude bolj obdavčijo. Zbornični predsednik Pattai je Myslivicu živahno pritrjeval, kar je razdražilo jude Kurando, Straucherja in Standa. Nemški radikalec pl. Stransky je ostro nastopal proti judom. Preteklo je precej časa, predno je nastal mir. Velezanimiva so bila izvajanja

posl. Udržala, ki je izjavil, da se popolnoma strinja z izvajanjem dr. Šusteršiča. Svoj govor sklene: Za vlado, ki predstavlja naše strankarske nasprotnike, nimamo nič kakor boj in če potrebno, z najostrejšimi sredstvi. Ko govori še Wassilko, katerega neprestano moti Markov, se nakaže proračunski provizorij odseku.

Rusinska obstrukcija.

Rusini so vložili obstrukcijski predlog. Utemeljuje ga Kolesa. Podpredsednik Steinwender ga večkrat ustavi, češ, da ne utemeljuje nujnosti, vsled česar govori Kolesa rusinsko. Nujnost se je odklonila, vlada se je pogajala z Rusini, da ustavijo obstrukcijo.

Resen položaj.

Češki agrarci nasprotujejo pooblastilni postavi. »Češke slovo« poroča, da češki agrarci, Stranskyjeva stranka in češki radikali ne bodo dopustili drugega branja začasnega proračuna.

»Slovenska Unija« odklanja brez-pogojno vsako rekonstrukcijo, t. j. izpremembo sedanjega ministrstva. Jasno je to povedal dr. Šusteršič v svojem znamenitem govoru, o katerem priznavajo tudi Slovanom najnasprotnejši listi, da je uprav umeten. Sedanje ministrstvo mora iti. Da se pa »Slovenska Unija« zanima za sestavo bodočega novega ministrstva, za slučaj, da se odloči podpirati je, je samo ob sebi umevno. A to bo popolno novo ministrstvo, ki s sedanjim ne more in ne sme imeti nikakršne zveze.

Sicer se je pa položaj tako poslabšal, da utegne iti ta teden vse na kose.

Nove volitve.

Vse kaže, da smo morebiti pred državnozborskim razpustom in pred novimi volitvami, če se v zadnjem hipu ne izpremeni položaj. »Češke Slovo« piše, da je padlo upanje na sporazumljenje med Nemci in »Slovensko Unijo« pod ničlo in da pričakujejo začetkom tega tedna popolno izjalovljenje spravne akcije. Posledica bo, da se ne le državni zbor zaključi, marveč da se razpusti. Vse kaže, da ima »Češke Slovo« prav.

Proces Friedjung.

PADEC SUPILA.

O procesu Friedjung smo obširno poročali, podali smo sliko razmer, kakor sta jih dr. Friedjung in urednik

LISTEK.

O modernih načelih ohraniti zgodovinske spomenike.

(Dr. I. Mantuani.)
(Dalje.)

Preostaja nam še eno vprašanje: Kako pa je s popravili in s prezidavanjem?

Za kulturne ljudi lahko, za druge naravnost nerazrešljivo. Človek, ki pozna svoje domovje in ga ljubi, kateremu je na tem, da ne moti kulturno-zgodovinskega značaja svoje domovine, tak bo pietetno ohranil, kar se dá ohraniti in drugo preustroji z umetniškim okusom. Mož pa, ki ne pozna drugega, nego svoj lastni žep in ki meri vse, kar ga obdaja, samo po tem, kar mu morebiti prihrani stroškov, dasi je slabo narejeno in brez okusa, ki se boče s staro hišo bahati, češ, da je popolnoma prenovljena in na ta naslov vsiljuje najemnikom večje stanarine, tak mož bo vselej barbarsko in vandalno postopal, tako, da ga mora biti njegovih sodrugov sram, naj si bodo vaščani, ali tržani, ali meščani.

Ali res? Je-li pametno ohranjevati domače spomenike?

Trdimo da. Tudi to je samoohrana in samoobrana našega svojstva na kulturnih tleh in pa po kulturnem potu. Vsled lahkega prometa je dandanes stik s širnim svetom mnogo intenzivnejši, nego je bil pred. Ljudje poznajo ptuje kraje, ptuja ljudstva, njihove navade in njihovo življenje. Posebno pogosto se dogaja to pri nas na Kranjskem. Iz malih in malenkostnih razmer pridejo kmečki ljudje takoj v velike, morebiti velikanske, posebno v Ameriki. Domov pa prinese razven res velikega, ali vsaj večjega obzorja, praktične smeri, smisla za dobro razdelitev in izrabo časa, tudi vedno nekaj — navadno celo veliko — tistega »amerikanizma« na kulturnem polju, ki pomenja pravzaprav popolno zanikanje vsakega vzvišenega estetičnega čustvovanja. Plitveje misleči ljudje privzemajo po svoji prirojeni jim praktični smeri silno radi vse, kar se jim zdi tam na novem svetu porabno in dobičkonosno. Tudi glede stavb. To je v Ameriki povse naravno, ker ta del sveta nima tiste kulturne zgodovine, nima tistega razvika na umetniškem in estetiškem planu, kot ga imamo mi. Kar je v Ameriki domače, je nam ptuje; kar se tam naravno razvija po

danih pogojih, to se mora pri nas naravnost posušiti in brez sledu izginiti, zato, ker nima tal in hrane za zdrav napredek.

Če pa čuvamo svoje spomenike in njihove poteze naprej razvijamo, ohranjamo s tem svojo domačnost, izraz svojega po kulturni vstvarjenega pojmovanja in čuta za proporcije, oblike, okraske, v prvi vrsti pa smisel in prepričanje, da je to potrebno za življenje v naših krajih, v našem podnebnju, glede našega dela in razdelitve časa itd. V ptujini je vse to drugače; zato pomenja tudi za tiste kraje posebno svojstvo, ne pa za nas.

Ta zadeva je tudi velikega narodno-političnega pomena. Dandanes se nam očit, da nimamo svoje kulture in svoje umetnosti, da je vse to ptuja last. Nemci reklamujejo našo umetniško zgodovino za-se, Italijani na južni strani za-se. Resnica pa je, da se pojavlja i ta i oni vpliv, da pa je naše priprosto ljudstvo vstvarilo si tako značilen slovensko-narodni slog, da ni niti nemški, niti italijanski, temveč slovenski. Žal, da se dosedaj nikdo še ni hotel poprijeti proučavanja te velezanimive stroke.

Če se nam že sedaj neopravičeno očita nepristnost in popolna odvisnost glede umetnosti, kaj bo še-le, če se nam

bo smela ta odvisnost po pravici očitati! Potem smo izbrisani izmed kulturnih narodov in obsojeni na narodno smrt; jezik sam nas ne bo rešil.

To vse so precej mnogostroke in dalekosežne zahteve, namenjene vsakomur, brez razlike, tako privatnikom kot javnim korporacijam, zahteve, ki jih narekuje moderna kultura.

Ali pa ni to vse zoper prosto voljo in lastninsko pravico? Če hočem svojo hišo prezidati ali pa jo nadomestiti z novo, kdo mi sme kaj narekovati?

Od daleč se res tako vidi. Po postavi mi tudi ne more nihče niti zabraniti niti pospešiti moje namere. In če se to pametno izvaja, na drugi strani pa tudi ohranitvene zahteve premišljeno stavijo, potem se mora prosta volja z lastninsko pravico vred z modernimi ohranitvenimi zahtevami nekje na pravem potu srečati.

Kajti ohranitvene zahteve merijo na to, da se tako korporacijam kot posamezniku varuje njihovo imetje, tisto imetje, do katerega ima tudi narod kot tak nekaj pravice, ker je on zgodovinski in moralni solastnik. To, kar tiči kulturnega v naših spomenikih, osobito v stavbah, to ni misel enega samega človeka, tistega, ki je splotje postavil, soho izklesati ali podobno naslikati dal, temveč je produkt

»Reichspost« dr. Funder velikopotezno podala in razgrnila pred vso evropsko javnostjo zanimive zapletljive na jugu, ki so se odigravali pred aneksijo. Oba sta podala dokumente za svoje trditve; o pristnosti bodo govorili strokovnjaki. Gre se za veliko stvar: ali je bila politika hrvaško-srbske koalicijske, ki jo je vodil Supilo, politika hrvaško-srbskega ljudstva, ali pa je bila naročena in plačana iz vnu države z namenom razbiti monarhijo?

Danes se javnost zanima za drugo stvar: razprava v soboto je povzročila, da je poslanec Supilo izstopil iz koalicije, ker ga je priča baron Chlumecky obtožil, da je navaden podkupljenec, ki danes dela za Srbijo, včeraj pa je bil v službi protisrbske struje in je tudi za to dobival plačilo v gotovini. Obtožba se je izrekla v takih okoliščinah in s toliko verodostojnostjo ter je povzročila take posledice, da je prav malo verjetno, da se Supilo opere. Če so imeli gotovo krogi gotov namen, so ga že dosegli — Supilo je končal svojo politično vlogo, ki je bila, kar je naš list vedno in že od začetka poudarjal, za Hrvaško pogubna kakor nikoli nobena.

Zdaj podamo objektivno sliko o razpravi.

Dunaj, 11. t. m. Obravnava se začne ob tričetrt na deset. Po političnih disputacijah med zastopniki tožiteljev in N. Funderjem ter N. Friedjungom, nastopi priča

Leopold baron Chlumecky.

Priča poda svoje personalije. Je deželni poslanec in upravni svetnik Lloyda. Bil je namestniški tajnik v Dalmaciji. Od leta 1897 do 1900 je bil večidel v Dubrovniku. Izpovedal bo le o tem, kar mu je iz zasebnega občevanja in zasebnih virov znano, ker glede drugih stvari ga seveda veže uradna tajnost. Pripoveduje, kako je v Dalmaciji občeval s Srbi in kako je poznal različne »konfidente« avstrijske vlade, ki se mora posluževati tega sistema, da zasleduje delovanje velesrbske propagande. Priča je spoznal Supila v Dubrovniku. Supilo je bil takrat voditelj protisrbske struje in izdajatelj protisrbskega lista. (Veliko presenečenje.)

Supilo plačan od avstrijske strani.

Dobival je za to od avstrijske strani denar. Priča pokaže pismo, ki mu ga je takrat Supilo pisal. V tem pismu razkriva Supilo Chlumeckemu neko srbsko-mohamedansko zaroto v Bosni. Priča namiguje, da je Supilo to zaroto odkril le za to, da bi zopet dobil denar. Nato jame zastopnik tožiteljev dr. Harpner pričo natančno izpraševati glede tega pisma. Priča spočeta skuša nekatere stvari zamolčati, končno pa pove, da je Supilo za to stvar dobil od avstrijske strani 200 K.

Supilo da častno besedo, da ni od nikogar nikoli ničesar dobil.

Predsednik sodišča pozove poslanca Supila, naj pove, ali želi, da Chlumecky imenuje tisto osebo, ki mu je baje dala omenjenih 200 K. Nato stopi Supilo k predsedniku in pravi:

»Izjavljam tukaj slovesno in s svojo častno besedo in sem pripravljen potrditi to prisego, da sem sicer svojčas zasledoval drugačno politiko proti Srbiji.«

svoječasne kulture, ki ji je bil nositelj ves narod. Njegovo prepričanje, njegovo čustvovanje, njegova estetika je tu izbrbljena. To so pa imporabilije, ki niso nikdar last enega posameznika, temveč samo celokupnega naroda, pač pa vsakemu členu posebe na razpolago, če jih potrebuje. S temi zahtevami se brani torej zgodovinska kulturna posest našega naroda, kateri ne preneha biti solastnik, ima torej vedno se moralno osnovano besedo.

Ne da se tajiti, da prejšnji časi teh ozirov na spomenike v obče niso poznali. Narobe pa bi bilo trditi, da je sploh niso uvaževali. Tu je treba razločiti.

Stari orijentalci, azijski in afriški, Asirci, Babilonci, Medi, Perzi, Egipčani, Kaldejci, Hititi itd. so silno spoštovali svoja svetišča in jih vzdrževali, dokler je šlo. V Egiptu imamo dokaze za to: stare tempeljne so popravljali, včasih celo potrebam primerno prizidavali, ne da bi se bili dotikali prvotnega načrta. Seve, te stavbe so bile zidane tako, da sploh nikdar niso mogli priti v slučaj, da bi jih bilo treba z drugimi nadomeščati.

Malo drugače je pa bilo pri Grkih. Pri vsi pijetosti za svoje tempeljne so morali vendar včasih stara svetišča podreti in jih z novimi nadomestiti. Razlogov za to postopanje je bilo različnih. Na mestu, kjer je Perikles postavil slavnoznani »Parthenon« po Iktinovih in Kallikratovih načrtih, je stal pred star grški tempelj, ki se je

Predsednik: »Ne delajte ovinkov. Recite, če je res, da ste za to dobivali denar.«

Supilo: »Izjavljam s svojo častno besedo in pod prisego, da nisem nikoli v svojem življenju od nobene osebe ne naravnost ne nenaravnost dobil nobenega vinarja, ne od Avstrije, ne od Italije, ne od Srbije.«

Predsednik: »Priča torej laže.« — (Velika napetost.)

Dr. Harpner opozori Supila, da se gre zdaj za njegovo osebno čast. Supilo vnovič zakliče:

»Nikoli nikdar nisem dobival denarja.«

Predsednik: »Priča, zdaj vas pozivljem, da imenujete osebo!«

Chlumecky:

»Torej — jaz sam sem bil, ki sem mu tistih 200 kron dal!«

Velikansko razburjenje po dvorani! Poslanci koalicije grof Pejačević, bivši ban, bivša sekcijska šefa Nikolić in Rojc vstanejo in zapuste dvorane ter se ne vrnejo več. Supilo je prepaden, po pavzi se vržejo nekateri poslanci koalicije z očitki na dr. Harpnerja, češ, da je s svojimi vprašanji povzročil poraz Supila. Dr. Harpner odločno odgovori, da je storil svojo dolžnost.

Predsednik sodišča proti Supilu.

Nato pravi predsednik: »Stvar je resna. Če je to, kar je priča dejal, res, potem je gospod Supilo prelomil svojo častno besedo in gospodje njegove stranke se bodo pač morali premisliti še dalje s takim možem skupaj sedeti!«

Supilo: »Nimam besed, ne morem najti besed.«

Predsednik: »Verujem.«

Chlumecky nato Supilu pove, kje mu je dal tistih 200 K. Bilo je na cesti, ko sta se po nekem političnem razgovoru vračala iz hiše v Ilini Glanici, kjer je stanoval neki vladni špicl.

Iz grupe tožiteljev nekdo Chlumeckemu zakliče, da je krivo prisegel, da Supila uniči. Chlumecky z ogorčenjem zakliče: »Tega ste Vi najbrže vajeni, da celo krivo prisegate, če Vam je prav — ampak moje orožje to ni!« Predsednik poseže energično vmes in zakliče tožiteljem, da so na Dunaju, kjer se ne trpijo v sodni dvorani taki prizori.

Nato nastopi priča

Viljem pl. Dorotka,

urednik ban Rauchove »Ustavnosti«. Izpovedbe Dorotka so tudi zelo kompromitujoče. Dorotka pravi, da je Supila spoznal v Dubrovniku leta 1893. Pripoveduje, da je bil (Dorotka) leta 1903 v Budimpešti in se razgovarjal o političnih stvareh z grofom Szaparyjem, bivšim guvernerjem na Reki. Govorila sta tudi o Supilu in njegovem listu. Grof je na to dejal, da na Supila nič ne da, ker se da za vsako stvar podkupiti. K njemu da je prihajal vsak teden in ga vedno vprašal:

»Che commanda Eccellenza, che scrivo?«

»Kaj zapove excellenca, da naj pišem?« — Grof Szapary da je nato Supilu dajal svoje informacije in mu vsakokrat dal v žep 5 gld. (Veliko gibanje v dvorani.) Supilo da je za 5 gld. napisal vse, kar je guverner hotel. Supilo tajni in pravi, da z grofom Szaparyjem

pa podrl in razrušil v perzijskih vojskah. Tu so bili primorani, nadomestiti staro svetišče z novim. Znani tempelj Diane efeške se je tudi moral samo zato na novo sezidati, ker je staroga Herosirat (l. 356.) požgal.

Če pa ni bilo takih vzrokov, so pa Grki svoje sakralne stavbe spoštovali in jih čuvali. Če so postale premajhne, jih ponavadi niso podirali, ampak poleg njih postavljali nove (Akropolis, Delos, Selinunt). Stare so samo vzdrževali. Istotako je bilo tudi pri Rimcih, samo malo bolj prosto.

Popolnoma drugačne nazore so pa imeli stari narodi o privatnem splotju. To je bilo pač življenjskim potrebam primerno zasnovano, ali po navadi lahko zidano. Šele za časa rimskih cesarjev se je dvignilo razkošje tako, da so začele tudi privatne hiše istotako dragoceno staviti, kot tempeljne. A dočim je za tempelj veljalo še vedno načelo nedotakljivosti, tega za privatne hiše niso poznali. Če je postalo stanovanje premajhno ali »nemoderne«, niso si dolgo premišljali, ampak so staro brez obotavljanja podrli in jo nadomestili z novo. Seve, da so bili pri palačah in dragocenih hišah tudi previdnejši. Da so zasebne hiše tako lahko podirali je največ v tradiciji ležeče: hiša, lahko sezidana se da brez posebne škode podreti in to jo je tudi razlikovalo od tempeljske. Načelo je bilo: večnemu božanstvu čeno trpežno, umirajočemu čeno premisljivo hišo.

v celem svojem življenju ni nikoli govoril. Predsednik pravi, da se bo grofa poklicalo k pričevanju iz Murany-Szombata, kjer stalno biva, kar pové dr. Friedjung.

Dr. Harpner noče več zastopati Supila.

Dr. Harpner je po obravnavi izjavil, da noče več poslanca Supila zastopati. Grof Pejačević, Nikolić in Rojc so Supila pozvali, da izstopi iz koalicije, drugi pravijo, da so sami izstopili iz koalicije in da se jim je pridružil general Tomičić. Fakt je, da je

Supilo izstopil iz koalicije,

kar je naznanil njenemu predsedniku dr. Tuškani in svojemu zastopniku dr. Harpnerju. Pravi, da dokler se njegova zadeva glede 200 K ne poravnava, ne more nastopiti v procesu skupno s koalicijo in tudi ne more imeti več z njo skupnega zastopnika, marveč bo moral dobiti drugega.

Senzačne vesti

v procesu so zlasti v Belgradu in Zagrebu povzročile veliko gibanje. Na Hrvaškem se pripravljajo važne stvari glede strankarskega življenja in politične konstelacije.

Boj tržaških Slovencev za šole.

Trst, 12. decembra 1909.

Dve nedelji zaporedoma so pisali Slovenci in Italijani zaradi šol; oboji so sklicevali zaradi tega shode. Morda in pravična c. kr. vlada seveda ni mogla in ne smela dovoljevati, da bi se zbirali armadi dveh sovražnih taborov — »skrb za javni red« ji je velevala preprečiti to. V nedeljo so nas razgnali, ker se je Hohenlohe bal, videti nas pred svojo palačo, ki je slučajno jako blizu magistratne palače. Na Marijin praznik so sklicali shod po § 2. laški učitelji, da kot ljudski pedagogi že dvatisočletja kultiviranih barbarov protestirajo proti temeljnemu načelu pedagogike — proti šoli v materinem jeziku! Pridobili so si s tem slave in ta jim ostane. Medtem se je vršila v mestnem svetu interesantna bitka med zastopniki italijanske kulture, kojih imena dokazujejo našo žalostno zgodovino, in zastopniki rdeče internacionalne na eni in med slovenskimi poslanci na drugi strani.

Protesti laških irendentarjev, vladne prepovedi naših shodov, parlamentarna bitka v mestnem svetu, protestni shod laških »slovenih« pedagogov, so bila najuspešnejša sredstva za današnji shod.

V nasprotnikih se silno pojavlja bolezen »delirium tremens«, sličen pojav: »Hannibal ante portas!« Na zidovih po mestu so danes nalepljeni laški oklici te-le vsebine: »Druhal barbarov udere danes v mesto; meščani, storite svojo dolžnost!« Silna burja je pač zadrževala »barbare«, ki zahtevajo šol, da niso udrli iz okolice v sveto italijansko mesto, a zadržati ni mogla tisočev tržaških Slovencev, da bi se ne bili zbrali v »Narodnem Domu« ki so ga napolnili do zadnjega kotička. Nebroj jih je ostalo zunaj.

Najlepši preludij današnjemu političnemu zboru aju je pa bilo prof. Ilesičevo predavanje o prvih poizkusih organizacije Slovencev — Slovanov v Trstu v letu probujenja avstrijskih narodov — l. 1848.

Dr. Rybač se je pečal v svojem govoru z argumenti laških nasprotnikov proti potrebi ustanovitve slovenske šole, posebno pa z izvajanjem govornikov na laškem učiteljskem shodu. Predlagal je sledečo resolucijo, ki so bile z velikanskim navdušenjem sprejete: Tržaški Slovenci, zbrani dne 12. decembra na javnem shodu v »Narodnem Domu«

1. naglašajo svoje neoporečne pravice do slovenskih ljudskih, srednjih in strokovnih šol v Trstu;

2. obžalujejo, da tem zahtevam zdrave pedagogike vzgoje in izobrazbe nasprotuje laško ljudskošolsko učiteljstvo;

3. priporočajo slovanskim državnim poslancem da se zavzamejo za njihove kulturne težnje in zahteve po šolah.

Za Ferlugom in Dobrilom je nastopil predsednik dr. Josip Mandić. Osvetljeval je stališče tržaške soc. demok. stranke v mestnem svetu nasproti našim šolskim zahtevam. Povdarja, kako žalostno zastopa načelo pravičnosti in enakosti ta socialistična ni demokratična stranka. Izvaja, da zahteva manjšinskih narodov po narodni šoli in le vprašanje zdrave pedagogike — kakor je to povdarjal dr. Rybač — ampak tudi globoko segajoče socialno vprašanje, vprašanje kruha: Vsem poizkusom Slovencev in Slovanov sploh po dosegu enakopravnosti in po pridobitvi višjih kulturnih sredstev ne vidi nasprotnih narodnih šovinistov sosednih narodov, ampak pred vsem je nam nasprotna c. kr. vlada. Zato je na mestu proti njej najhujša opozicija naših poslancev. Ljudi vo bo zahtevalo od svojih poslancev v račun o tem delu. Pred državnim potrebščinama so potrebščine ljudstva, med prvimi šole. Zato opozicija, takl vladi!

Članju imen krajev in odpošiljateljjev brzojavk iz vseh krajev, kjer Slovenec brate ima, ni hotelo biti konca. Čut neosamljenosti in slovanske solidarnosti je bil vzbujen s temi brzojavkami do vrhunca navdušenja.

Po prečitaniu policijske prepovedi javnega obhoda je med živžigom proti vladi občinstvo zapustilo zborovališče. Kljub prepovedi se je med pevanjem »Hej Slovani« in »Lepa naša domovina« pričela masa pomikati v smeri proti gnezdu laškega irenditizma »Vlti di Chozza«. Tri ure prezebujočim policijskim stotnjakom je dobro došlo povelje zapreti Slovence pot.

Slovensko šolsko vprašanje v Trstu ne bo moglo biti rešeno samo z demonstracijami proti Italijanom. Državnozbornsko zastopstvo bo dobilo pota, da podpre s svojim vplivom te naše zahteve. V boj za naše šole!

Zagreb tržaškim Slovincem.

Zagrebski župan dr. Amruš je odposlal na včerajšnji shod tržaških Slovencev naslednjo brzojavko: Diveći se junačkoj borbi kličem: Živjeli svjestni pobornici svete materinje hrvatske i slovenske rieči. Složno napried! — Dr. Amruš.

ZASEDANJE DEŽELNIH ZBOROV.

Dunaj, 13. decembra. Bukovinski deželni glavar baron Wassilko je došel na Dunaj, da izposluje 8dnevno deželnozbornsko zasedanje, ki bi se pričelo 27. t. m. Tirolski deželni zbor je sklican 27. t. m. v tridnevno zasedanje.

NOVI GOSPOSKOZBORNIČNI ČLANI.

Praga, 13. decembra. Cesar bo imenoval 15 novih gosposkozborničnih članov, med njimi tudi štajerskega pisatelja Petra Roseggerja.

NA OGRSKEM

dobe po najnovejših poročilih nestranskarsko prehodno ministrstvo. Kandidata sta grof Teodor Zichy in Pavel Esterhazy. Večina ministrov, ne samo Košut in Appony, hoče odstopiti še pred 1. januarjem. V četrtak zboruje ogrski državni zbor. Justhova stranka vloži interpelacijo, češ, da se Aerenthal vmešava v ogrsko krizo. Obstrukcija hoče vlada uničiti z najostrejšimi poslovnikovimi sredstvi.

INOZEMSTVO.

Nova ministrstva v Italiji. Ustanovilo se je v Italiji železniško in trgovinsko ministrstvo. Državni podtajniki so postali poslanci: Riccio v notranjem, di Scalea v zunanjem, Chimienti v mornariškem, general Prudente v vojnem ministrstvu.

V Turčiji je naznanil veliki vezir odstop vlade.

Srbski vojni minister Marinović odstopi, ker noče opustiti svojih kreditnih zahtev za armado.

Port Artur in Daljni prepusti Kitajska definitivno Japonski.

Knez Bülow, bivši nemški kancler, je bil s svojo soprogo zaslišan v polurni avdienci pri sv. očetu.

Hude boje imajo Francozi v Afriki z domačini. Uprli so se domačini v baidanskem ozemlju. Od februarja sem je že padlo 200 senegalskih strelcev. Dne 20. novembra so imeli Francozi z domačini 24 ur trajajoči boj, v katerem je padlo 20 oseb, med njimi en poročnik, ranjena sta en evropski poročnik in en podčastnik.

ZASTRUPLJENJE ČASTNIKOV.

V Hofrichterjevi zadevi se zdaj poroča, da je morda imel skrivca, ki mu je preskrbel ciankali. Poizvedbe so baje dognale, da je imel Hofrichter skrivca, ki je ukradel na Dunaju ciankali. Hofrichterjev skrivce je tudi baje vojak. Vojaški krogi zavračajo najodločnejše, da so oni krivi, ker še ni vzakonen novi vojaški kazenski red. Sklicujejo se, da je že zdavnaj izdelan, a da so krivi Mažari, ker še ni ustavno rešen.

Dnevne novice.

+ Grof Jan Harrach umrl. Včeraj zvečer je umrl na Dunaju član gosposke zbornice prezasluzni g. grof Jan Harrach, star 82 let. Pokojnik je bil velik pospeševatelj slovanskega gibanja v Avstriji, posebno na narodnogospodarskem polju ter bil naklonjen tudi nam Slovincem, kar je opesbno pokazal s svojim sodelovanjem za Belokranjsko železnico. Mnogo zaslug ima tudi za Dalmacijo, v prvi vrsti pa je bil nenadomestljiv mecen svojemu češkemu narodu, posebno Čehom na Dunaju in na Nižje - Avstrijskem. Ni bilo na Dunaju češkega podjetja katerega ne bi bil podpiral grof Jan Harrach. Njegovo ime je neizbrisljivo združeno s Komenskega šolo na Dunaju, prva češka cerkev na Dunaju je njegova zasluga. Pokojnik je bil tudi cesarjev

tajni svetnik in imejtelj reda zlatega runa. Bog mu bodi plačnik za vse dobro!

— **Število se manjša** Dozdaj je bilo na liberalnih shodih po Ljubljani povprečno 60 poslušalcev, na shodu naprednjakov kolizejskega okraja, dne 11. t. m. pa se je zbralo vkljub veliki reklami »Narodovi« le 36 dobro štetih in prešteti liberalci! Ko bi se bil imel shod začeti, ob osmi uri zvečer, so bili komej trije liberalci zbrani, tako da je moral dr. Novak do devetih čakati, da se jih je 36 naštalo. Dr. Novak je na to shod otvoril in očitno pod vplivom nedavno zaključene jubilejske slavnosti frančiškanskega reda in z njo združenega misijona govoril o »frančiškanskih terciarkah«, ki so zdaj začele liberalce strašiti, kar je gotovo jako hudo in pogubonosno. Govoril je nadalje o Lampetu, deželni banki, cestnemu zakonu, pluralni volivni pravici za Ljubljance, o koritih in državnozborskem položaju, o katerem veleumni dr. Novak sodi, da se bo slabo obnesel, ker bodo klerikalci Jugoslovanstvo zopet izdali. Nato je dr. Tavčar govoril in sicer o svojem najnovejšem predmetu, starih hlačah, ki jih on na noben način več noče nositi in jih po svojih shodih klerikalcem prodaja. Potem je privlekel za lase kaplane in rekel, da kdor hoče takega kaplana poznati, naj si dr. Lampeta ogleda, pa bo imel zadosti. Končno se je pa zmotil in začel govoriti o škofovi brošuri, o kateri se je, ni dolgo tega zaklel, da ne bo o njej nič več govoril. Nato je vseh 36 zborovalcev izreklo zaupnico govornika, pl. Šukljeta pa nezaupnico in s trikrat šestintrideskratnim živjo se je velevažni shod s splošnim zadovoljstvom zaključil.

— **Nasprotstva med dvema liberalnima govornikoma na istem shodu.** Včeraj popoldne se je vršil na Fužinah pri Ljubljani v gostilni »pri Stajercu« liberalen shod, ki se ga je udeležilo kakih 50 oseb. Predsedoval mu je načelnik gasilnega društva v Bizoviku g. Grebinc. Prvi govornik, ljubljanski župan Hribar, ki je bil zelo miren v svojem govoru (vedel je, da je že na deželi), je pravil, kako so se Nemci branili, da bi delili s Slovani vladno v Avstriji, in kako je prišlo do dosedanjega boja v parlamentu in izven parlamenta. Dejal je med drugim: Dobili bomo ministre Slovence in gotovo tudi jugoslovanskega ministra. Proti jugoslovanskemu ministru je bil velik odpor, izvzemši med nemškimi krščanskimi socialci. Izreka se za uradniško ministrstvo, ki naj bi bilo priprava za udeleževanje parlamentarnega ministrstva. Nato govori o socialni demokraciji, o bledem uredniku »Rdečega Prapora«, Etbinu Kristanu, ki ga je v tem listu napadel. Pravi, da liberalci ne morejo s socialno demokracijo sodelovati, kakor jim je tudi soc. demokratska organizacija simpatična, ker slovenski soc. demokrati niso narodni in so zmožni, povsod izdati slovenske koristi. — Za njim je govoril dr. Žerjav o razmerju Ljubljane do okolice in kako bi se položaj v okolici zboljšal po njegovem receptu. Št. Vid se »krepko otresa klerikalne stranke«, v Mostah so se združili liberalci in soc. demokrati (to je res imeniten recept za kmetove koristi, kajne gosp. Hribar?), da so vrgli iz obč. zastopa klerikalce. Ko se je dr. Žerjav najezil, zakaj okoličani hodijo na »klerikalne shode« v »Union«, se je spomnil na to, kako liberalne dame izvajajo posledice 20. septembra ter dejal: Ljubljanske gospe, bolj rečeno babnice, še vedno pohajajo v nemške trgovine. (Liberalne dame naj se zahvalijo dr. Žerjavu za poklon!) Socialni demokrati v Mostah niso poslušali pri občinskih volitvah svojega strankinega vodstva, ki jim je prepovedalo zvezo z liberalci. Kljub temu, da so imeli pozneje velike sitnosti z vodstvom lastne stranke, so se združili z liberalci, samo, da so vrgli klerikalce. Stremljenje liberalcev je, da se vrže v vseh občinah duhovska nadvlada ter da zagospodujejo razumni domačini. — Nato se je sprejela resolucija, ki jo je Hribar osebno prinesel nekemu volivcu, da jo prečita, v kateri se izreka zaupanje Hribarju in se pozivlja liberalno stranko, naj deluje za prijateljsko razmerje med Ljubljano in okolico ter naj raztegne svojo organizacijo tudi na okolico. Nato se je žalostni shod zaključil. Značilno je, da se Hribar kot prvi govornik ni upal napasti S. L. S., da je Hribar bil proti socialni demokraciji, Žerjav pa zanje. Liberalna stranka s svojimi shodi res postaja smešna. Vsak govornik zastopa drugačne nazore. In ta kolobocija naj bi koga osrečila!

— **Okrožnim zdravnikom v Kočevju** je imenovan dr. Jurij Röthel.

— **Enketa o povzdigi domačega obrta** na Kranjskem se bo vršila mesec

ca januarja 1910 pri deželnem odboru v Ljubljani.

— **Dr. Jožef Frank**, vodja Starčevičeve čiste stranke prava, je v Zagrebu nevarno obolel na sklerozni. Prejel je sv. zakramente. Pri njem je p. Brixl iz družbe Jezusove. Danes smo dobili poročilo, da je dr. Franku nekoliko bolje.

— **Župnik Kramarič umorjen?** Iz Metlike se nam poroča: Sumijo, da je bil g. župnik Kramarič, brat župana g. Ivana Kramariča na Radovici, napaden in čez most v Kolpo vržen. Našli so ga v torek, 7. t. m., pod Ozljem na glavi poškodovanega. Daj Bog duši lahko!

— **Volitev v notarsko zbornico.** Za predsednika je izvoljen Ivan Plantan, člani so: Anton Komotar, Vrnika, Niko Lenček, Škofja Loka, Emil Orožen, Kamnik, Janko Rahne, Brdo, L. Svetec, Litija, dr. Alojz Znidarič, Ilirska Bistrica; namestniki: Karol Pleiweis, Višnja Gora, Jožef Rohman, Cerknica, dr. Konrad Stöcklinger, Radeče.

— **Nesreča na jesenišnem kolodvoru.** V nedeljo 12. decembra dopoldne ob polu 10. se je zgodila na jeseniškem kolodvoru velika nesreča. Delavec Mrenk, 19 let star, doma iz Kranjske gore je skočil čez tir, pri čemer ga je »pufar« železniškega vagona tako nesrečno zgrabil čez prsa, da je takoj mrtev obležal. Previdnosti ni nikdar dovolj!

— **Pogreša se od 15. m. m. 41 letna posestnikova žena** iz Češnjice pri Št. Petru v novomeškem okraju.

— **Poljski grunvudski dar** je do slej presegel za 200 000 K nemški Rosengerjev dar. Poljaki razumejo narodno delo. Slovenci vsak dan nove darove v obrambni sklad.

— **Češko »Besedo«** so ustanovili v Trstu. Število članov bo v kratkem narastlo na 200.

— **Umrli** je v Prvačini starosta »Prvaškega Sokola« Peter Leben, v starosti 42 let.

— **V sedmi činovni razred** sta pomaknjena gg. Josip Fistravec, profesor na goriškem ženskem učiteljskem in okrajni šolski nadzornik v Gorici Franc Finšger.

— **Opera in drama v Belgradu.** Dne 10. t. m. je bila prva predstava belgrajske opere, kateri je ravnatelj bivši ravnatelj osješkega gledališča g. Zarko Sarič ter sodelujeta tudi bivša člana slovenskega gledališča g. Zach in njegova soproga. Otvoritvena predstava je bil Albinijev »Baron Trenk«. Dramo vodi Branislav Nušić, a pravijo, da drama ne bo vspevala, ker ji manjka dobrih igralcev in igralk. Sedaj so otvorili v Belgradu posebno šola igralce.

— **Zimsko - športni vlaki na Bled in v Bohinju.** Krasota zimskega športa in velikanski njegov vpliv na človeško zdravje se obče priznavajo. Najboljši dokaz za to nam nudi Svica s svojim Engadinom, v katerem se blestita svetovnoznana St. Moric in Davos. Tudi Dunaj je že dobil svoj Engadin, namreč Semmering in tam vlada pozimi najživahnejše življenje. Pa tudi pri nas na jugu hitimo s velikimi koraki naprej, vstvarja se nam centrum zimskega športa v Bohinju, ki vsled svoje naravne lege in izbornih razmer obeta postati za Trst in Primorsko to, kar je Semmering za Dunaj. Zimski šport v Bohinju se dviga od leta do leta, zanimanje raste in poklicani faktorji so investirali zlasti letos velik kapital, da se zamore zimski šport v Bohinju moderno razviti. Vsi hoteli in gostilne ostanejo odprti. Že lansko leto je obiskalo Bohinju nad 2000 prijateljev zimskega športa, upamo pa, da se to število letos podvoji, če ne potroji. Kajti Bohinju bode letos pravo središče zimskih zabav. Tržaška direkcija državnih železnic je namreč pokazala svoj razum in svojo naklonjenost zimskemu športu v Bohinju in na Bledu s tem, da vplelje v času od 19. decembra do 1. marca ob nedeljah in praznikih poseben športni vlak iz Trsta za jako znižane cene. Dalje je dovolila tudi članom športnih društev jako znižane vozne cene za vse vlake v te kraje in sicer iz Gorice, Ljubljane in Trsta. S tem se številnejši poset omogoči. Podrobna tozadevna poročila priobčimo pravočasno.

— **Umrli** je v Kranju trgovec in občinski odbornik g. Martin Matiašič.

— **Stota predstave opere »Zrinjski«** je bila včeraj zvečer v hrvaškem deželnem gledališču. Hrvaška vlada je obljubila, da bo skladatelj Ivan pl. Zajc od 101 predstave zopet dobil tantijeme, kajti doslej jih ni imel, ker se je prvotno vsled sile za 800 K odrekel vseh tantijem. Vlada je tudi obljubila, da bo skrbela za skladateljevo starost. Včeraj pred predstavo se je ob pol 8. uri zvečer zbralo na odru oboje hrvaškega narodnega gledališča ter je ravnatelj Albini pozdravil skladatelja. Nato so bili skladatelju izročeni časni darovi,

orkester je pa sviral narodno himno. Naslovno vlogo je pel Vušković, sodelovala je v operi tudi gospa Polak.

— **Nesreča na lovu.** Na Kočevskem se je na lovu sprožila puška nekemu lovcu in strel je zadel v ramo župana g. Alojzija Eisenzopfa, baš ko se je ta pripognil, da pobere ustreljenega zajca. Župan Eisenzopf se je zgrudil. Bil je tako oslavljen, da ga ni bilo mogoče prepeljati v deželno bolnišnico. Zdravi se doma.

Gajeva slavnost na Dunaju.

Slovanski akademiki so sestavili odbor — častno predsedstvo so poverili poslancu Treslču — da prirede Gaju v čast slavnost. Dne 11. t. m. so jo tudi izvršili. Slovenskih poslancev pa ni bilo nikogar navzočega. S. L. S. je pokazala v domovini da se ji zdi Gajev jubilej silno važen za vzgojo mladine in vsega naroda v smeri njenih idealov. Vendar noben poslanec te stranke ni bil pri dijaški dunajski prireditvi. Zakaj ne? Odgovor je čisto priprost. Med akademiki v odboru ni bilo nobenega kat. narodnega dijak, med društvi, ki so jih zastopali, ni bilo Danice. Ne glede na to, da je danes Danica najmočnejše slovansko akademsko društvo, je preziranje Danice naravnost neumna brezaktanost. Po izjavah, ki smo jih prejeli od poslancev samih, moremo enkrat za vselej zatrditi, da so naši ljudski zastopniki neomajno solidarni z našimi dijaki, kadar se gre za to, da se varuje njihova ravnopravnost in čast. Kdor prezira naša akademiska društva, prezira hkrati naše poslance in tiste stotisoče slovenskega ljudstva, ki jih zastopajo. Posledice naj sam sebi pripiše! To velja za vsak slučaj. In če bo liberalno časopisje zdaj ali kadarkoli ob kakih takih prilikah prišlo na dan s klevetami, da naši poslanci ne kažejo narodne vzajemnosti, pojdejo zdaj in vselej v ponosni samozavesti s primernim zaničevanjem celotne brezaktanosti s ojo pot.

Koro ke novice.

k Miklavžev večer v Velikovu se je naravnost imenitno obnesel. Obširni prostori »Narodnega doma« so bili natlačeno polni. Vse je govorilo: »Kaj takega Nemci ne spravijo skupaj.« Nemškutarski Velikovčani so govorili: »Kako morajo biti ljudje tako neumni, da se udeležujejo takih prireditev?« Mi pa rečemo, kaj bo šele t. daj, kadar bodo naši Slovenci tako neumni, da se bodo izogibali velikovskih nemških trgovin!

k Velikovec. Novo semdošli ljudsko-šolski učitelj Wiegele je nedavno hujskal na zborovanju pri Lipovniku zoper knjige »Družbe sv. Mohorja«, češ, da so dvomljive vsebine, in pozival na narobno knjig nemškega »Pressvereina«, ki edini skrbi za pravo izobrazbo ljudstva. Gospodu Wiegeletu povemo, da so Mohorjeve knjige na Koroškem stokrat več storile za ljudsko izobrazbo, kakor vsi nemškutarski učitelji. Dokler bo g. Wiegele v šoli rabil izraz »windisch«, tako dolgo si naj ne domišljuje, da je ljudski vzgojitelj.

Stajerske novice.

— **Kake posojilniške tajnike imajo Nemci?** Iz Slov. B. strice se nam piše: Za Roseggerjevo ustanovo je tukajšnji posojilniški tajnik Alwis Watzel podaril eno š evilko, to je 2000 K. Kje pa so slovenski posojilniški tajniki? Kje je kateri že kaj daroval za obmejni sklad? In ne samo tajniki, saj imamo med Slovenci tudi mnogo ljudi, ki eno noč po petkrat več, ko 20 K zapravijo po nepotrebnem, a ubogega naroda se ne spomnijo. Vsem tem in še drugim, ki še niso nič dali, rečemo: Kdor hitro da, dvakrat da. Torej takoj, da ne bo prepozno!

š Imenovanje na pošti. Višji poštni oskrbnik Viljem Jarisch v Beljaku je imenovan za poštnega ravnatelja v Gradcu.

š Nevaren poskus. V ljutomerski okolici si je nalil hlapec Rožman petrolej na gole prsi in ga zažgal, ker je hotel videti, če bode petrolej tam gorel. Nepredvidni človek je dobil težke opekline.

š Pri občinskih volitvah v Brežicah so zopet izvoljeni nemškutarji. Slovenci se volitev niso udeležili.

Ljubljanske novice.

lj Županovi načrti in vzorno mestno gospodarstvo. Ljubljanski Grad ni našemu gospodu županu tako pri srcu, kakor bi človek mislil. Na srcu mu je le zgradba drage nerentable električne vzpenjače in oštarije na Gradu. Da zidovje starega gradu ni primerno za umetniško galerijo slovensko, je morda magistratnemu Veličanstvu že g. dr. Zarnik dopovedal. Mi smo mnenja, da je v prvi vrsti potreba udobno napraviti »kolico grajskega zidovja. Nekate ... in nasadi na Gradu so

v uprav skandaloznem stanju. Da so bo naš Grad res priljubil občinstvu, treba je povzdigniti njegovo naravo, treba je izpeljati nova pota, nove izprehode, napravijo naj se sredi med drevjem prijetna odpočivališča za mizami in klopmi, napravi naj se po celem Gradu nasade naše domače planinske flore, preuredi naj se gradiček pod šancami in za naše Ljubljance bi bilo prav poučno in zabavno, če bi se ob pobočju Gradu napravili mali praktični zverinjaki z raznimi živalmi naših gora in dolin, kakor imajo to drugod v zabavo starim in mladim. Tudi druge naprave o katerih bomo o priliki še govorili in katere bi bil g. župan lahko ogledal ne samo v bližnjem Gradcu in Solnogradu, ampak tudi na Češkem in Nemškem, bi bile bolj priporočljive in za občinstvo koristnejše, kot pa sedanji županovi načrti. Če ne bodo občinski svetniki skrbeli za res udobno uravnavo našega Gradu, bomo mi dobili pota, da se stori ono, kar je v prvi vrsti potrebno: da se oživi narava na našem Gradu in da postanejo izprehodi po Gradu in razni razgledi na Gradu res nekaj priljubljenega, nekaj, kar si bo vsak tujec z zanimanjem ogledoval. Kaj pa z ljubljanskim blatom g. župan? Ali imate kak načrt kako ga spraviti proč? Kako upliva na občinstvo gospodarstvo magistratnega Veličanstva, o tem je preteklo soboto celo neki liberalni list doslovno tako-le pisal: »Mestna uprava v Ljubljani, se po daljšem poročilu od tam nahaja v taki mizeriji, da bi imel župan resnega povoda, tostran malo večje pozornosti posvetiti. Ceste po mestu so baže sedaj take, da je vsaka najslabša okrajna cesta zlat, n. pr. proti Sv. Petra cesti. Tu je že itak ozek hodnik, v tem deževju pa še stržejo blato proti hodniku, tako da je eden dveh pasantov primoran do gležnja zagaziti v blato. Mestne smeti se prevažajo in nakladajo ravno o najbolj obljudenih časih: zjutraj pred osmo uro, od 1. do 2. in ponekod še zvečer ob 5. uri. Vozovi so tako zamazani, tako razškatljani, da delajo javen škandal celi Ljubljani. Pa ko bi bili še zaprti! Ne! Vsa vrata na strežaj odprta, kadar voz ni še poln. Ti voznički drve po ulicah, da se kar kadi za njimi, ampak samih smeti. Po hodnikih leže pljunke včasih tako »delikatni«, da mora človek imeti dober želoдец, da se mu pri pogledu dvakrat ne preobrne in onim kupom še kaj zraven doda. Tablice zoper pljuvanje so Ljubljano stale sicer mnogo tisočakov, napisane na njih stoje res lepe globe do 400 K, toda govori se, da v vseh desetih, ali koliko letih že, mestna blagajna ni obogatela ne za 10 vinarjev na teh »globah«. Pri enih vratih se mečejo tisočaki za javno higijeno. dr. Pleiweis hodi kot apostol proti jetiki okoli po deželi, ali doma v stolnem mestu izgleda v tem oziru ne baš mnogo bolje, kakor kje na Turškem. — Ali bo treba res še drugih glasov, da bodo te razmere druge postale?« — Tako celo liberalci o »vzornem ljubljanskem mestnem gospodarstvu«. »Slovenec« v svoji kritiki ni osamljen, pač pa postaja vedno bolj osamljen g. župan Hribar s svojimi »načrti« in z »vzornim magistratnim gospodarstvom«.

lj Čevljarški zbor za celo Kranjsko bo na Stefanovo, dne 26. decembra t. l. v Ljubljani. Zbor se bo bavil tudi z deželno razstavo, ki bo leta 1910.

lj Javno predavanje S. K. S. Z. Opozarjamo na jutrišnje javno predavanje g. dr. Jeršeta. Začetek točno ob pol 8. uri zvečer.

lj Nagloma umrl je včeraj zvečer dolgoletni delavec tobačne tovarne Grapar. Zadel ga je kap na možgane. Svetila mu večna luč!

lj Umrli je mestni delavec Florijan Koderman.

lj Trdovraten vasovalc. Danes po 12. uri ponoči se je skril v hiši št. 2 na Radeckega cesti nek ključavničar z namenom, da gre posetit svoje dekle. Ko ga je opazil v hiši stanujoči krojaški pomočnik Sekula in še nek drug njegov znanec, je nastal ogenj v strehi. Začela sta kričati, da je tat ter ga prijel. Ta je sicer povedal, čemu je prišel, a vse zaman. Poklicali so stražnika, ki je vasovalca predstavil pri uradu, spremila pa sta ga tudi oba preje omenjena. Pri policiji so mu odvzeli samokres, katerega je bil pokazal v veži, potem ga pa, ko sta odšla hišna stanovač domov, izpustili. Fantu pa dobljen nauk ni nič koristil in šel je zopet nazaj ter bil v veži znova zasaden. Začela se je zopet rabuka. Hišna stanovač sta ga postavila pod kap, na to pa je prišlo na pomoč še ključavničarjevo dekle in »ringaraja« je vedno naraščal. Pri tem je ključavničar z nožem sunil Sekulo v levo roko ter mu prerezal žilo. Cela klopa je nato prišla v osrednjo stražnico, kjer je zadobil

Sekula prvo pomoč, potem so ga pa prepeljali z rešilnim vozom v bolnišnico, kjer ga zdravijo. Ključavničarja so pridržali v zaporu. Zadnje besedo bo imelo sodišče.

Ij Skrajna drznost. Zena, ki je vzel 9. t. m. na ime Marija Janežič tri kose šifona, se opozarja, da se tekem dveh dni zgleda v dotični trgovini, drugače bo stvar oddana sodišču, ker je dobro znana.

Ij Nagla smrt. Iz ljubljanske okolice poročajo: Dne 7. decembra 1909. okoli 9. ure zvečer je prišel 55 let stari tesar Valentin Mercina iz Gor. Kašlja nekoliko vinjen domov ter se vsedel na klop k peči in zadremal. Njegova mati Barba je vstala okoli polnoči in prižgala luč. Pri tem je opazila sina, da je bil gornji del telesa k tlom nagnen in da je sin mrtev. Ni se dalo takoj dognati, ali ga je zadela kap, ali si je pri padcu zlomil tilnik. Zunanost je kazala le nekaj krvnih podplutb na čelu, na desni strani očesa in na nosu. Vsaka tuja krivda je izključena.

Ij Razstavo »Trnjulčice« je priredil v svoji izložbi včeraj g. O. Bernatovič. Krasno razstavo si je ogledalo 4000 do 5000 oseb.

Ij »Društvo jugoslovanskih železniških uradnikov« naznanja vsem tovarišem, da se vrši ustanovni občni zbor ljubljanske podružnice dne 19. t. m. ob pol štirih popoldne v Ljubljani v hotelu »Ilirija«, Kolodvorske ulice št. 23. Vse tovaršice, posebno tovaršice s proge pripravljajni odbor vabi, da se ustanovnega podružničnega zbora udeležijo v polnem številu.

Ij Nemški duhovnik iz dežele, kjer niso narodni prepri, se je učil slovensko in želi prebivati v Božičnih praznikih v Ljubljani. Želi stanovanje in hrano proti plači pri katoliški rodbini ali pri duhovnem sobratu. Naslov se poišče pri uredništvu.

Ij Slovensko deželno gledališče v Ljubljani. Med sijajno uspešnimi operami poslednjih let je Jurja Jarna »Logarjeva Krista«, opereta v treh dejanjih. Pojo jo jutri za par-predstavo. Besedilo Bernarda Buchbinderja pripoveduje anekdoto iz življenja cesarja Jožefa.

Razne stvari.

Vspreh zrakoplovcev. V ravni črti je dosedaj najdalj letel s svojim vodljivim zrakoplovom Maurice Farman, ki je napravil pot 70 km in sicer od Versailles do Chartresa.

Zrakoplovi v srbski armadi. Srbija je nakupila nekaj vojaških zrakoplovov ter po novem letu ustanovi poseben zrakoplovni oddelek. Poslala je nekaj vojaških inženirjev v inozemstvo, da si pridobijo potrebno zrakoplovno znanje.

Denarno pismo s 14.000 kronami izginilo. Iz Lvova poročajo: Ko je došel železniški vlak iz Stroe, se je v denarnoposrednem oddelku opazilo, da je zmanjkalo pismo s 14.000 kronami. Dva poštni slugi so zaprli, vendar ni izključeno, da se je pismo kam zamešalo in odposlalo v neprav kraj. Doslej so bila vsa poizvedovanja po izginolem pismu brezuspešna.

Daljnovid. Iz Pariza se poroča o novih poizkusih s telefonom. Iznajditelj, mlad učenjak Rignomy, ki je skupno z ravnateljem znanstvenega zavoda v La Rochelle delal poizkuse, izjavlja, da je iznašel pravo, s katero bo tudi na kilometre daleč lahko videti človeka, s katerim govoriš po telefonu.

Telefonska in brzojavna poročila.

JAKO RESEN POLOŽAJ.

Dunaj, 13. decembra. Danes ob štirih popoldne se zbore češki agrarci, da določijo svoje stališče napram trg. pol. pooblastilnemu zakonu. Popoldne se posvetujejo načelniki »Slovanske Unije«, jutri ob pol 10. uri pa parlamentarna komisija »Slovanske Unije« o tem, ali se naj nadaljuje obstrukcija proti drugemu branju proračunskega provizorija v odseku ali se da prosto pot trg. pooblastilnemu zakonu. Vlada pravi, da je junktim med tem zakonom in kreditom 54 milijonov kron za zboljšanje živinoreje. Ako se ji ne odobri zgoraj omenjenega zakona, tudi 54 milijonov kron za povzdigo živinoreje ne bo zahtevala ter grozi z razpustom parlamenta. Češki in nemški agrarci so danes imeli posvetovanje. Z vsemi glasovi proti glasovom čeških agrarcev

se je sklenilo odobriti trg. pol. pooblastilnemu zakonu pa ne dati proste poti. **Danes je bil Bienenrth nad eno uro pri cesarju v avdijenci.** Ta avdijenca je velike važnosti z ozirom na to, da se je položaj v parlamentu zpoet poslabšal. Čuje se, da je cesar dal Bienenrthu pooblastila za nadaljne njegove korake.

SHOD DR. GLABINSKEGA.

Lvov, 13. decembra. Dr. Glabinski je imel včeraj tu shod. Poročač je o političnem položaju. Shod mu je izrekel zaupnico.

DEMONSTRACIJE V TRSTU.

Trst, 13. decembra. Radi včerajšnjih dogodkov je zaprtih nekaj Lathov. Eden je nekoliko s palico oplazen.

SUPILO IN FRIEDJUNGOVA OBRAVNAVA.

Dunaj, 13. decembra. Z veliko radovednostjo je vse pričakovalo današnje nadaljevanje porotne obravnave proti Friedjungu. Splošno se je pričakovalo Supilove izjave ali izjave tožiteljev iz hrvaško-srbske koalicije. Res je v začetku današnje obravnave se oglašil Supilo ter podal kratko izjavo, katero je začel s tem, da je kazal na pregovor »Kdor se poslednji smeje, se najboljši smeje«, nato je pa zopet pričel trditi, da ni sprejel nobenga denarja od barona Clumeckega, da ni imel nobenih političnih pogovorov pri vladnem špicelju v Dubrovniku, da tudi pri Szaparyju ni dobil denarja. Proti prisegam priči je tajil vse. Nato je zgovornik predlagal naj se zaslišijo vse priče, ki se imenujejo v znanih dokumentih. Nato je sodišče prekinilo obravnavo do jutri, da se posvetuje. Jutri se sodišče o tem predlogu izjavi.

PROTEST SRBSKE VLADE.

Belgrad, 13. decembra. Srbski poslanik Simić na Dunaju je vložil po naročilu svoje vlade protest pri zunanjem ministru Aehrenthalu, ker se srbska vlada vlača v Friedjungovo sodno razpravo.

OGRSKI DRŽAVNI ZBOR.

Budimpešta, 13. decembra. Ministrski predsednik se je domenil s predsednikom ogrskega državnega zbora, da bo prihodnja seja državnega zbora v četrtek. Jutri grozi, da bo zanj predloga za idemniteto signal za obstrukcijo. Naznanjenih je že 435 govorov. Grof Zichy je bil včeraj dve uri pri prestolonasledniku, ki odločno posega vmes.

AVSTRIJSKI VODLJIVI ZRAKOPLOV.

Požun, 13. decembra. »Parsevale« je iz Pišamenda priplul sem. krožil tri ure nad mestom in se nato vrnil v Pišamend.

BELGIJSKI KRALJ NA SMRTNI POSTELJI.

Bruselj, 13. decembra. Bolezen kralja Leopolda je brezupna. Nadškof se je pripeljal h kralju v avtomobilu ter mu podelil sv. zakramente. Kralj se zaveda, da ni zanj več rešitve, ker ni ohromel samo na rokah in nogah, ampak tudi oteka, zato je svoje poslednje odredbe še diktiral svojemu zdravniku in tajniku.

BOJI FRANCOZOV V SENEGALU.

Pariz, 13. decembra. Guverner iz gornjega Senegala poroča, da so francoske čete razgnale močno roparsko tolpo. V hudem boju je na francoski strani ubitih 10 vojakov in neki stotnik. 26 vojakov je bilo ranjenih.

BLERIOTOV LETALNI STROJ PONE-SREČEN.

Carigrad, 13. decembra. Bleriot, ki se je včeraj popoldne tu v Peri dvignil v zrak, je doletela nesreča. Preletel je že nekoliko metrov v zraku, ko ga je hipoma močan vetrovni sunek zagnal ob neko hišo. Letalni stroj se je popolnoma razbil. Bleriot sam je ostal nepoškodovan.

35 MILIJONOV ZA TOVORNE VOZOVE.

Monakovo, 13. decembra. Bavarska poslanska zbornica je dovolila 35 milijonov mark za nabavo železniških tovornih voz.

OBSOJEN NEMŠKI VOHUN.

Pariz, 13. decembra. Bivši dragnec Andran je bil obsojen na tri mese-

ce ječe zaradi vohunstva v dobro Nemčiji. Andran je skušal prodati reglement za mitraljere in neke zaupane mu listine nemški vladi.

VIHARJI V SEVERNI AMERIKI.

New York, 13. decembra. Poroča se, da pri zadnjih opustošenjih vsled grozovitih viharjev v bližini jezera Erie, je izgubilo življenje 59 oseb. Ne ve se pa še, koliko je ponesrečenih ladij.

Priporočamo našim rodbinam
Kolinsko cikorijo.

Naročajte „Slovenca!“

Zahvala.

Potrjim najgloblje žalosti vsled težke in nadomestne izgube našega iskreno ljubljeneega nepozabnega soproga, oziroma očeta, brata, svaka, strica in zeta, preblagorodnega gospoda

Avgusta Kleč-a mestnega učitelja

nam je le tem potoni izreči najvda-nejšo zahvalo vsem dragim sorodnikom, prijateljem in znanecem za vse tolažilno sočutje, kakor tudi za častno število spremstvo k zadnjemu počitku in za krasne darovane vence, posebej še slavnemu učiteljskemu zboru, celoskupni šolski mladeži in gospodom pevcev za gniljive žalostinke.

Sv. zadušna maša se bode brala v četrtek, 16. t. m. ob 10. uri dopoldne v stolni cerkvi. 3417 1-1

Ljubljana, 13. decembra 1909.

Globoko žalujoče rodbine
Kleč, Vik, Ahn, Jasovc.

Zahvala.

Povodom bolezn in smrti naše iskreno ljubljene soproge oziroma matere, gospe

Marije Kopač

nam je došlo toliko iskrenih dokazov sočutja, da se tu javno zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem in znanecem, osobito pa izrekamo zahvalo za častno spremstvo pri pogrebu, potem večkratni obisk v bolnici in zadnje tolažbo mil. g. proštu dr. Elbertu kakor tudi vsem drugim prečastitim gospodom duhovnikom, čast. očetom iranciskanom, usmiljenim sestram in vsem drugim meščanom in okolčanom, ki so spemili predragro k zadnjemu počitku v tako obilem številu. 3416 1-1

Novomesto, 6. decembra 1909.

Rodbina Kopač.

Radi prezidave cerker se prodajo

Orglje

v Radečah pri Zidanem mošju. Cena po dogovoru. Fr. Hiersche, župnik.

Dve sobi

priljubljeni za pisarno v pritličju, ali pa v I. nadstropju se iščeta. Najraje v sredini mesta. Prijazne ponudbe pod „P. U. poštno-ležeče, Ljubljana. 3380 (1)

Zaloga moke

Vinko Peter

Majdič

Kranj Jarše

v Ljubljani: Emonska cesta 2, v Šiški: Jernejeva ulica 231. Naročila se sprejemajo v obeh skladiščih in tudi v Ljubljani, Dunajska cesta 32.

Telefon št. 165.

KAREL MEGLIČ

Telefon št. 165.

3340 lasnik turške Laurenčič & Domicelj, žitna trgovina. 3-1

Posojilnica v Celju

registrovana zadruga z neom. zavezo

uradnika

zurje nega v posojilniškem poslovanju. Plača po dovoru. Prošnje je vložiti do 14. t. m., pri načelstvu posojilnice v Celju. 3382 2-1

GOSTILNA

s hišo in vrtom v bližini Ljubljane se takoj proda pod zelo ugodnimi pogoji. Ponudbe na naslov: L. Tomažič, Spodnja Siska. 3374 4-1

TRGOVINA

z norimberškimi, galanierijskimi blagom, igračkami in drobnarijami

se po novem letu odda

za gotovino, ali pa za gotovo jamstvo. Naslov pove upravnistvo tega lista. 3381 2-1

Razpisana je služba

3404

cerkovnika in organista

v mestu Pliberk na Koroškem. Samec, lepega vedenja, ki je v cerkveni glasbi izurjen in sam dober pevec ima prednost. Prosilci se morejo osebno predstaviti. Služba je prijetna. — Plača povišana.

Mestni župni urad Pliberk.

Zlate svetinje: Berlin, Pariz, Rim itd.

Najbolj. koam. zobo-čistil. sredstvo

Seydlin

Izd. delovatelj O. Seydl

Ljubljana, Spital.-Stritar, ul. 7

Dobri se posred

VINSKE SODE

z hrastovega lesa, nekoliko rabljene, zdrave, močne

od litrov	56/65
"	100/120
"	200/220
"	600/800

nadalje 8 komadov prav močnih, zdravih hrastovih sodov z vrticami v obsegu llt. 36, 36, 39, 39, 40, 46, 42 in 50 ima napredaj po primerno nizki cen 295 119-1

trdka M. Rosner & Co, Ljubljana, poleg Koslerjeve pivovarne,

Išče se najemnik

za Narodni dom v Velikovcu

na Koroškem. Najemnik mora biti zmožen slovensčine in nemščine in mora biti na vsak način tudi mesar. Gostilna in mesarija je najboljša v celim mestu. Zglasiti se je treba, kakor hitro le mogoče. — Več pove „Hranilnica in posojilnica“ v Velikovcu. 3377 3-1

Podružnice
Spljet, Celovec,
Serajevo, Trst

- Delniška glavica -
- K 3.000.000. -

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani stritarjeva ulica 2

sprejema vloge na knjižice in na tekoči račun, ter jih obrestuje po čistih 4 1/2 %

Kupuje in prodaja srečke in vse vrste vrednostnih papirjev po dnevnem kurzu.

Podružnice
Spljet, Celovec,
Serajevo, Trst

- Rezervni zaklad -
- K 350.000. -